СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

KreativEU
Knowledge & Creativity European University

Международна научно-практическа конференция

90 години дарителство, знание, иновации и устойчиво развитие в СА „Д. А. Ценов" – Свищов

Том III

5-7 ноември 2026 г.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

90 ГОДИНИ ДАРИТЕЛСТВО, ЗНАНИЕ, ИНОВАЦИИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В СА „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

Свищов, 5-7 ноември 2026 г.

Посветена на 90 години от създаването на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ III

Международната научно-практическа конференция е организирана при изпълнение на Административен договор № КП-06-МНФ/23 от 18.08.2026 г. (BNSF-1.010-0023-C01) на Фонд „Научни изследвания“ при МОН по Процедура за подкрепа на международни научни форуми, провеждани в Република България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2026

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Марин Маринов
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – председател
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Любчо Варамезов
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Драгомир Илиев
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Сергей Найденов
Доц. д-р Катя Личева
Проф. д-р Пенка Шишманова
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Михаил Чиприянов
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Теодора Филипова
Ст. преп. Елка Узунова
Ст. преп. д-р Радослав Николов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Здравко Любенов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Красимира Славева
Гл. ас. д-р Асен Божиков
Ст. преп. д-р Венцислав Диков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Атанас Атанасов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Красимир Шишманов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Танер Исмаилов
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Валентин Милинов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Зорница Петкова

Публикуваните материали са рецензирани по метода на двойно сляпо рецензиране. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете. Фонд „Научни изследвания“ не носи отговорност за съдържанието на докладите, представени на научния форум, както и за съдържанието на рекламните и други материали за него.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

90 YEARS OF CHARITY, KNOWLEDGE, INNOVATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

Svishtov, 5th - 7th November 2026

Dedicated to the 90th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME III

The International Scientific and Practical Conference was organized in the implementation of Administrative Contract № КП-06-МНФ/23 of August 18, 2026 (BNSF-1.010-0023-C01), awarded by the Bulgarian National Science Fund at the Ministry of Education and Science under the Procedure for Support of International Scientific Forums Held in the Republic of Bulgaria

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2026

PROGRAM COMMITTEE
Assoc. Prof. Marin Marinov, PhD
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Prof. Bozhidar Bozhinov, PhD
Prof. Lyubcho Varamezov, PhD
Assoc. Prof. Margarita Shopova, PhD
Assoc. Prof. Vanya Grigorova, PhD
Assoc. Prof. Rumen Jerusalemov, PhD
Assoc. Prof. Plamen Yordanov, PhD
Assoc. Prof. Dragomir Iliev, PhD
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Sergey Naydenov, PhD
Assoc. Prof. Katya Licheva, PhD
Prof. Penka Shishmanova, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Plamen Petkov, PhD
Assoc. Prof. Pepa Stoykova, PhD
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Teodora Filipova, PhD
Senior Lecturer Elka Uzunova
Senior Lecturer Radoslav Nikolov, PhD

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov. PhD, Chairman
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Prof. Atanas Atanasov, PhD
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Ch. Assist. Prof. Asen Bozhikov, PhD
Sen. Lect. Ventsislav Dikov

EDITORIAL BOARD
Prof. Atanas Atanasov, PhD – Chair
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Assoc. Prof. Taner Ismailov, PhD
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, PhD
Assoc. Prof. Galya Ivanova-Kuzmanova, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Hristo Sirashki, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Valentin Milinov, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Ventsislav Vasilev, PhD
Assoc. Prof. Zornitsa Petkova, PhD

The published materials have been peer-reviewed using the double-blind review method. The authors are solely responsible for the content of the materials, the opinions expressed, the data used, the cited sources, and the linguistic formatting of the texts. The Bulgarian National Science Fund bears no responsibility for the content of the papers presented at the scientific forum, nor for the content of its promotional or other materials.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ III
ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

THE FRANCHISE BUSINESS MODEL IN CONTEMPORARY INTERNATIONAL BUSINESS: OPPORTUNITIES AND LEGAL PERSPECTIVES
Prof. Dr. Emilija Gjorgjioska, PhD, Prof. Dr. Tatjana Spaseska, PhD, Prof. Dr. Aneta Risteska-Jankuloska, PhD, Prof. Dr. Dragica Odzaklieska, PhD 9

ЧОВЕШКИЯТ КАПИТАЛ КАТО ФАКТОР ЗА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ УСПЕХ – ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ СРЕД МЛАДИ БЪЛГАРСКИ ПРЕДПРИЕМАЧИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, докторант Любомир Николов..... 19

ПОТЕНЦИАЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СХЕМИ ЗА КАЧЕСТВО ПРИ СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРОДУКТИ И ХРАНИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 27

ПРИЛАГАНЕ НА КЛЪСТЕРЕН АНАЛИЗ ПРИ МОНИТОРИНГ НА ДЕБИТОРСКАТА ЗАДЛЪЖНЯЛОСТ
Проф. д-р Светослав Илийчовски..... 37

ФОЛКЛОРНИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО РЕСУРС ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ: СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД
Проф. д-р Теодора Димитрова, д-р Захарина Томова 47

ОЦЕНКА НА ЧУВСТВИТЕЛНОСТТА НА ВЪТРЕШНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ОСНОВНИ ХРАНИТЕЛНИ ПРОДУКТИ В КОНТЕКСТА НА ХРАНИТЕЛНАТА СИГУРНОСТ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ангел Саров, Гл. ас. д-р Михаела Михайлова, гл. ас. д-р Даниела Цвяткова, гс. д-р Боряна Козарева, ас. Диляна Бояджиева 54

ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ НА БАЛКАНИТЕ – ХРОНОЛОГИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ
Доц. д-р Добрин Ганчев, доц. д-р Сергей Найденов 62

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА УПРАВЛЕНСКИЯ ПРОЦЕС В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА
Доц. д-р Елена Йорданова, гл. ас. д-р Георги Ангелов, гл. ас. д-р Цветан Марков..... 73

ПОДКРЕПА НА ИНИЦИАТИВИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ - ВОДЯТ ЛИ ПОЛОЖИТЕЛНИТЕ НАГЛАСИ ДО ГОТОВНОСТ ЗА ПОЕМАНЕ НА РАЗХОДИ?
Доц. д-р Емил Николов 78

ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕСА – ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ КОНТЕКСТ
Доц. д-р Искра Пантелеева, проф. д-р Беата Сковрон-Миелник, гл. ас. д-р Себастиан Наройчик..... 88

ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ И ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ КАТО ДВИГАТЕЛИ НА НОВИТЕ ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИЗМА
Доц. д-р Любка Илиева, проф. д.ик.н. Марина Алексеевна Измайлова 97

ИНОВАЦИОННИ ПОДХОДИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ТУРОПЕРАТОРСКАТА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Любомира Тодорова 105

СЕМЕЙНИЯТ БИЗНЕС В БЪЛГАРИЯ КАТО МОДЕЛ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Петранка Мидова 112

ПРИНОС НА ИКОНОМИКАТА НА СПОДЕЛЯНЕТО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Петя Иванова..... 119

ИЗСЛЕДВАНЕ ПРИЛОЖЕНИЕТО НА АНАЛИЗА НА ГОЛЕМИ ДАННИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ РИТЕЙЛ СЕКТОРА: ПРИМЕРИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИ СТРАНИ
Доц. д-р Симеонка Петрова..... 127

THE ROLE OF DIGITAL ECOSYSTEMS IN ACCELERATING ENTREPRENEURIAL CAPACITY IN EMERGING ECONOMIES
Assoc. Prof., PhD Tatiana Bucos..... 137

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛНА ИКОНОМИЧЕСКА И ГЕОПОЛИТИЧЕСКА КРИЗА
Доц. д-р Тихомир Личев..... 145

СОЦИАЛНАТА ИКОНОМИКА – ХАРАКТЕРИСТИКИ, ЦЕЛИ, ОБХВАТ
Гл. ас. д-р Ваня Ганева..... 151

ДИСПРОПОРЦИИ В ДИГИТАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова, гл. ас. д-р Иван Маринов..... 158

СЪТРУДНИЧЕСТВОТО И ИНДУСТРИАЛНИТЕ ЕКОСИСТЕМИ КАТО ДВИГАТЕЛИ ЗА ИНОВАЦИИ И РАЗВИТИЕ НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Гл. ас. д-р Ивайло Костов 166

THE INTRODUCTION OF THE EURO AND THE FUTURE OF RETAIL TRADE IN BULGARIA: ATTITUDES AND PROSPECTS
Head Assist. Prof. PhD, Ivan Marinov 173

СЪВРЕМЕННИ АГРОБИЗНЕС РЕШЕНИЯ В КОНТЕКСТА НА КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева..... 181

ДИГИТАЛНО ПРЕПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ: ИНОВАЦИИ, МАРКЕТИНГ И ИКОНОМИЧЕСКИ ЕФЕКТИ
Гл. ас. д-р Кристина Шопова, д-р Юлия Проценко 188

СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ГРИФИД ХОТЕЛИ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 196

ТЪРГОВСКИ КОМУНИКАЦИИ И ИЗПОЛЗВАНЕТО ИМ ОТ СЪВРЕМЕННИ ЗЕМЕДЕЛСКИ ФИРМИ
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 204

ДОВЕРИЕТО В СПОДЕЛЯНЕТО НА ЗНАНИЯ
Гл. ас. д-р Явор Станев 208

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО В КОНТЕКСТА НА НАГЛАСИТЕ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО И БИЗНЕС
Ас. д-р Александър Личев 217

ТЕНДЕНЦИИ ПРИ РЕГИСТРАЦИЯТА НА ДРУЖЕСТВА С ПРОМЕНЛИВ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ
Ас. д-р Елена Вълчева 225

ТЪРГОВСКИТЕ ФИРМИ В СВИЩОВ В ПЕРИОДА ОТ ОСВОБОЖДЕНИЕТО ДО ВОЙНИТЕ (1912-1918 Г.) – ОБЩ ПРЕГЛЕД
Преп. д-р Емилия Вачева 232

СПЕЦИФИКИ ПРИ „МОДУЛИРАНЕ“ НА ПРАВООТНОШЕНИЯТА В АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“ /ОБЗОР НА ПОРОЧНАТА САНКЦИОННА ПРАКТИКА
Преп. Игнат Папазов 240

ОБОГАТЯВАНЕТО НА ДЛЪЖНОСТТА – СТРАТЕГИЯ ЗА МОТИВАЦИЯ И ПРЕДПОСТАВКА ЗА ФОРМИРАНЕ НА НЕФОРМАЛНИ ИНОВАЦИОННИ МРЕЖИ
Докторант Анелия Станева 246

РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ В РАЗВИТИЕТО НА ПОДХОДА ЛИДЕР КЪМ ВОМР
Докторант Аделина Ангелова 253

ПОТЕНЦИАЛ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОЛФ ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Ангел Ангелов 263

ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТОСТТА И РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В БАЛНЕО, СПА И УЕЛНЕС ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Антоанета Христова, ас. д-р Бартош Марчинковски 270

ДИСБАЛАНСИ И ПАЗАРНИ ДЕФОРМАЦИИ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ
Докторант Атанас Атанасов 278

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ ПОТЕНЦИАЛА НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА В КОНТЕКСТА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Боримил Шопов 285

КЛИМАТОЛЕЧЕНИЕТО КАТО СПЕЦИАЛИЗИРАНА ФОРМА НА ЗДРАВНИЯ ТУРИЗЪМ: ТЕОРЕТИЧЕН АНАЛИЗ И КОНЦЕПТУАЛНО ПОЗИЦИОНИРАНЕ
Докторант Ваня Стоева-Андонова..... 290

ОТ ЛИНЕЙНИЯ КЪМ КРЪГОВИЯ МОДЕЛ: КОНЦЕПТУАЛНИ ОСНОВИ И СЕКТОРНИ ПРОЯВЛЕНИЯ В ТУРИЗМА
Докторант Виктория Георгиева Джамбазка..... 297

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ В ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ – ОСНОВНИ НАПРАВЛЕНИЯ И ЦЕЛЕВИ ОРИЕНТИРИ
Докторант Деница Гъркова 306

ЗАЩО ESG НЕ РАБОТИ (И КАК ДА ГО НАПРАВИМ ДА РАБОТИ): КРИТИЧЕН АНАЛИЗ НА ESG ПРАКТИКИТЕ В МСП
Докторант Десислава Белева-Димитрова 313

МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ КАТО ФАКТОР ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ
Докторант Ива Пламенова Панайотова..... 324

ТЕХНОЛОГИЧНИТЕ ИНОВАЦИИ КАТО ФАКТОР ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ
Докторант Калин Борисов..... 332

ФИНАНСИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ ЧРЕЗ НПВУ И ЕВРОПЕЙСКИТЕ ФОНДОВЕ
Докторант Мария Иванова Павлова-Кондрова..... 340

ЗАПЛАХИ ЗА КОРПОРАТИВНАТА СИГУРНОСТ ПРЕД ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС
Докторант Ралица Йовчева..... 349

ДИГИТАЛНИТЕ ТЕХНОЛОГИИ КАТО ФАКТОР ЗА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докторант Теодора Попова 357

РАЗВИТИЕ НА ИНДУСТРИЯТА В БЪЛГАРИЯ – РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ
Докторант Тихомир Георгиев..... 367

РОЛЯТА НА КЕТЪРИНГ ОБСЛУЖВАНЕТО КАТО ФАКТОР ЗА ПОВИШАВАНЕ АТРАКТИВНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ СЪБИТИЯ
Докторант Цветелина Петрова..... 375

СЪВРЕМЕННИ МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОДИ ПРИ РЕАЛИЗИРАНЕ НА УЧЕНИЧЕСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПЪТУВАНИЯ
Докторант Цветелина Телбис 382

ИНТЕГРИРАНЕ НА КРЪГОВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА КАТО ОСНОВА ЗА ПРЕХОД КЪМ ИНДУСТРИЯ 5.0
Докторант Захари Пенев..... 390

ESG PERFORMANCE AND MARKET VALUATION IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: THE MODERATING ROLE OF IDIOSYNCRATIC RISK
PhD student Yan Fu 398

R&D CAPITAL INTENSITY AND FIRM VALUE IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: EVIDENCE FROM OWNERSHIP HETEROGENEITY
PhD student Xinyue Du 412

UNMANNEDSTORES–НОВАТА КОНЦЕПЦИЯ В СВЕТОВНАТА ТЪРГОВСКА ПРАКТИКА
Студент Аница Декова 425

ОТРАСЛОВА СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА И НЕЙНОТО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ
Студент Борислава Горецова 431

ВЛИЯНИЕТО НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ВЪРХУ УПРАВЛЕНСКИТЕ РЕШЕНИЯ В МАЛКИЯ БИЗНЕС
Студент Даяна Пламенова Лучева 441

ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

ELENA DALLES AND PHILANTHROPY IN BELLE ÉPOQUE: HERITAGE, SOCIAL IMPACT AND CULTURAL LEGACY
Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 455

РЕСУРСНИ И ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ВНЕДРЯВАНЕ НА ИИ-БАЗИРАНИ СИСТЕМИ В БЪЛГАРСКИТЕ ЧИТАЛИЩА
Доц. д-р Александрина Александрова, гл. ас. д-р Атанаска Решеткова, гл. ас. д-р Евгени Овчинников 487

ОТВЪД РЕКА ДУНАВ: НЕВИДИМИЯТ ИКОНОМИЧЕСКИ, ИНТЕЛЕКТУАЛЕН И КУЛТУРЕН МОСТ МЕЖДУ СВИЩОВ И БУКУРЕЩ ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ
Доц. д-р Александър Ганчев 495

КУЛТУРНОТО И ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО ОБЕКТ НА УСТОЙЧИВАТА ОТЧЕТНОСТ
Доц. д-р Галина Чиприянова, студент Emanuel Proenca Gomes, студент Rodrigo Miguel Gomes Rodrigues, студент Lara Alexandra De Paiva Tome, студент Miguel Angelo Bretes Pereira Carolo студент Santiago Pimenta Fernandes, студент Faisal S. A. Abulhatal 502

ПАРАДОКСИТЕ НА ЕДИН ТУРИСТИЧЕСКИ ОБЕКТ: РЕСТОРАНТ И БАР-ВАРИЕТЕ „ЦИГАНСКИ ТАБОР“ МЕЖДУ ЕТНИЧЕСКАТА КУЛТУРА И КОМЕРСИАЛНАТА ЕКЗОТИЗАЦИЯ
Доц. д-р Йелис Еролова, гл. ас. д-р Бехрин Шопова 509

РАЗВИТИЕ НА СТОПАНСКАТА ЕТИКА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Катя Личева 517

REMARKABLE, VETERAN AND MONUMENTAL TREES AS HERITAGE: RECOGNITION AND THE GOVERNANCE OF CARE IN SELECTED EUROPEAN JURISDICTIONS
Assoc. Prof. Lucia Nováková, PhD, Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 522

ИНСТИТУЦИОНАЛНИЯТ МОДЕЛ НА СТОПАНСКАТА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ“ ЗА КАЧЕСТВО И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ – 90 ГОДИНИ ЛИДЕРСТВО В ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА СТРАНАТА
Доц. д-р Росица Колева 540

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВНЕДРЯВАНЕТО НА ИНОВАЦИИ В КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Милен Атанасов, ас. д-р Йоана Константинова..... 550

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE EDUCATION SYSTEM
Senior Instructor PhD in Economic Sciences Fuad Jabbarov Zeydulla Oglu 558

POTENTIAL OF INTERNATIONAL LEGAL FRAMEWORKS PROTECTING INTRINSIC VALUES IN CULTURAL HERITAGE
Assistant Professor PhD Said Edaich 567

MANAGEMENT OF CULTURAL-RELIGIOUS HERITAGE: HISTORICAL, SPIRITUAL, AND INTERNATIONAL DIMENSIONS OF FÁTIMA AND CZĘSTOCHOWA
Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD, Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Elżbieta Karaśq, PhD..... 576

INDUSTRY-ORIENTED CHINESE CRAFTS: AN EXPECTATIONS PERSPECTIVE
Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD 588

WOMEN DONATIONS TO SWEDISH RELIGIOUS INSTITUTIONS
PhD student Ciocoiu Elena-Adriana 599

РОЛЯТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ЗА ОПАЗВАНЕТО НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО
Студент Димитрийка Атанасова Чакова 606

КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО РЕСУРС ЗА МЕСТНОТО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ В МАЛКИТЕ ГРАДОВЕ
Студент Николина Кирякова 615

ТЕНДЕНЦИИ ПРИ РЕГИСТРАЦИЯТА НА ДРУЖЕСТВА С ПРОМЕНЛИВ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ

Ас. д-р Елена Вълчева[1]

Резюме: *Дружествата с променлив капитал са нов инструмент в търговския бизнес. Основната цел на доклада е да се представи същността на дружествата с променлив капитал, посредством сравнителен анализ между тях и дружествата с ограничена отговорност, последван от SWOT анализ, и върху тази база да се очертаят по-значими тенденции при регистрацията в България през периода 2024 – 2025 г.*

Ключови думи: *Дружество с променлив капитал, търговия.*

JEL: F19, L26.

TRENDS IN THE REGISTRATION OF VARIABLE CAPITAL COMPANY (VCC) IN BULGARIA

Assist. Prof. Elena Valcheva, Ph.D.

Abstract: *Variable-capital companies are a new tool in the commercial sector. The main objective of this report is to present the nature of variable-capital companies through a comparative analysis between them and limited liability companies, followed by a SWOT analysis, and, on this basis, to outline significant trends in their registration in Bulgaria during the period 2024–2025.*

Key words*: Variable Capital Company, commerce.*

JEL: F19, L26.

Въведение

При планирането и последващо създаване на търговско предприятие трябва да се решат множество въпроси. От една страна, това са казуси, отнасящи се до неговата дейност, размер и структура на капитала и други съществени характеристики, касаещи осъществяването на поставените текущи цели, а от друга, под каква правна форма ще бъде регистрирано. Настоящият доклад има за цел да анализира същността и особеностите на дружеството с променлив капитал, като акцентът е поставен върху неговото приложение в търговския бизнес. Чрез използването на SWOT анализ са разгледани основните му предимства, недостатъци, възможности и заплахи

[1]e-mail: e.valcheva@uni-svishtov.bg; СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, катедра „Търговски бизнес“

с цел оценка на неговия потенциал като съвременна форма за организация на стопанската дейност.

1. Същност и развитие на дружеството с променлив капитал (ДПК)

В съвременните условия на динамично развиващи се търговски процеси изборът на подходяща правна форма е от съществено значение за успешното развитие на предприятията. От правилното решение при регистрацията зависи бързото и безпроблемно стартиране на търговската дейност. С нарастващата конкуренция, дигитализацията на процесите и необходимостта от бърза адаптация към пазарните промени компаниите се нуждаят от гъвкавост и ефективност в своите организационни структури. Според П. Мидова конкурентоспособността представлява, способността на предприятието да устоява на конкурентния натиск и ефективно да удовлетворява изискванията на клиентите в определен времеви момент (Мидова & Перков, 2018, стр. 24).

От 1 август 2023 г. дружеството с променлив капитал (ДПК) официално е въведено в Търговския закон. До този момент познатите търговски дружества включваха събирателно дружество (СД), командитно дружество (КД), дружество с ограничена отговорност (ООД), акционерно дружество (АД) и командитно дружество с акции (КДА). Освен тях Търговският закон урежда и едноличния търговец (ЕТ), който обаче не представлява търговско дружество, а физическо лице, регистрирано като търговец. Илийчовски подчертава, че задълбоченото разбиране на характеристиките и функционирането на пазарните системи и структури е ключова предпоставка за успешна пазарна реализация (Илийчовски, 2014, стр. 195). ДПК е създадено с цел да улесни стартирането на бизнес и да подпомогне по-лесната адаптация на предприятията към динамичната икономическа среда на XXI век.

Същността, характеристиките и методът на регистрация на въведената нова правна форма – ДПК са упоменати в ТЗ. Съгласно чл. 260а от същия закон, дружеството може да бъде учредено от едно или повече физически или юридически лица и носи самостоятелна имуществена отговорност пред своите кредитори. Въвеждането на този вид дружество в българското законодателство представлява важна стъпка към намаляване на административната тежест и модернизиране на бизнес средата, като създава по-благоприятни условия за предприемачество (Търговски закон, 2023).

Този нов вид дружество е насочено предимно към нови компании, т.нар. стартиращи предприятия (стартъпи). Това са дружества, създадени от един или повече предприемачи, обикновено с ограничен начален капитал, осигурен от собствениците или от външни инвеститори. Основната им цел е разработването на нов продукт или услуга и успешното им позициониране на пазара. Характерна особеност за тях е стремежът към бърз растеж чрез

непрекъснато усъвършенстване на предлагания продукт или услуга (Владова-Иванова & Цветковска, 2023).

В наименованието на фирмата задължително трябва да присъства означение, че тя е дружество с променлив капитал (ДПК) или еднолично дружество с променлив капитал (ЕДПК), когато се учредява от едно лице. Предприятието се създава чрез дружествен договор или учредителен акт, когато се създава от едно лице. В Търговския закон са описани основните реквизити, необходими за регистрацията (Търговски закон, 2023):

- наименование, седалище и адрес на управление;
- основен предмет на дейността;
- в някои случаи срок на договора;
- класове дялове, тяхната номинална стойност и правата, които предоставят, както и условията за тяхното прехвърляне;
- когато има внесени непаричните вноски, се описват тяхната стойност и видът им;
- упоменава се начинът на управление и представителство;
- ако има уговорени привилегии за конкретни съдружници, те също се посочват;
- способът за разпределение на печалба;
- други условия.

Между ДПК и дружество с ограничена отговорност (ООД) съществуват няколко прилики, като:

- и двете дружества могат да бъдат учредени от едно или няколко физически или юридически лица както български граждани, така и чужденци;
- и при двете се изисква адресна регистрация на територията на Република България;
- изисква се минимален капитал – 0,02 лв. (0,01 евроцент) за ДПК и 2 лв. (1,02 евро) за ООД;
- за нуждите на регистрацията на дружествата е необходимо да се посочи предмет на дейност.

Дружеството с променлив капитал се отличава с по-голяма гъвкавост в сравнение с традиционните правни форми. В частност разликите между него и ООД са следните:

- при регистрацията на ДПК не се изисква банкова сметка, докато при ООД това е задължително, което е предпоставка за забавяне и проблеми с откриването на такава, особено за чужденци;
- информацията за съдружниците на ООД е публично достъпна, докато тази при ДПК не е видима за лица извън компанията;
- при ООД прехвърлянето на дялове изисква нотариална заверка на договора за покупко-продажба, при ДПК това може да се изпълни чрез писмен договор.

С така представените по-горе прилики и разлики между двете форми може да се отбележи, че в сравнение с ООД ДПК предлага по-голяма гъвкавост при промяна на капитала. Възможността за лесно изменение на капитала и привличане на нови съдружници го прави особено подходящо за дейности в сферата на търговията.

На база на направения сравнителен анализ между ДПК и ООД е извършен и SWOT анализ, който е онагледен в Таблица 1.

Таблица 1. SWOT анализ на Дружество с променлив капитал (ДПК)

Силни страни	**Слаби страни**
• значителна гъвкавост при формиране и изменение на капитала; • изключително нисък минимален капитал – 0,02 лв. (0,01 евроцент); • в търговския регистър не се вписва размерът на капитал, както и при промяна; • улеснено привличане на инвеститори; • подходящо за стартиращи компании и електронна търговия; • бързо навлизане на пазара; • лесно прехвърляне на дялове; • добра перспектива за изграждане на търговска репутация; • без задължителна банкова сметка; • вестинг договаряне.	• сравнително нова и все още слабо позната правна форма; • липса на натрупан практически опит; • ограничение в размера на капитала до 4 млн. лв. (≈ 2 045 167 евро); • недобре разработена правна уредба; • пропуски относно определянето ДПК дали е персонално или капиталово търговско дружество.
Възможности	**Заплахи**
• развитие на онлайн търговията; • стимулиране на стартиращи бизнеси; • достигане до нови пазари; • възможност за дигитално управление чрез онлайн платформи.	• икономическа нестабилност; • възможни законодателни промени; • силна конкуренция; • недостатъчна информираност сред предприемачите. • възникване на казуси; • недобре разработена правна уредба.

Източник: авторска разработка.

От представения SWOT анализ се вижда, че силните страни и възможностите на ДПК надделяват, но съществуват рискове, свързани с неговата новост и нормативна несигурност. Дружеството се характеризира с това, че елиминира бюрократичния елемент и тромавостта при регистрация в търговския регистър, както и не подлежи на вписване промяна в капитала му. Отпадането на административните тежести дава възможност за бърз старт с минимален капитал. При прехвърляне на дялове това прехвърляне се случва свободно без необходимост от нотариална заверка. Според М. Минчев особеността, свързана с дяловото прехвърляне, създава възможност за многократни трансфери на дялове и изменения в капитала без задължително вписване в търговския регистър, което осигурява по-висока степен на

гъвкавост и редуцира административната тежест (Минчев, 2023). ДПК предлага и опцията вестинг (vesting), което е предпоставка за привличане и задържане на подготвени и талантливи служители и инвеститори.

Като основна слаба страна може да се посочи, че формата е нова. Липсата на практика както от икономическа гледна точка, така и от правна. Необходимостта от законова дефиниция (капиталово или персонално дружество) е предпоставка за създаване на трудности при данъчното облагане, при банковото кредитиране, както и при други взаимоотношения с други институции. Ограниченият мащаб е предпоставка да се предположи, че ДПК е преходна форма, която би послужила като „инкубатор“ за дадена предприемаческа идея и последващ бърз растеж. При достигане до ограничението ДПК следва да се трансформира в друга правна форма (АД).

Причините за въвеждането на дружеството с променлив капитал са свързани с глобализацията, стремежа към хармонизиране на правните норми в рамките на Европейския съюз, развитието на дигиталните технологии и нарастващия предприемачески потенциал.

Въз основа на извършения анализ може да се заключи, че дружеството с променлив капитал представлява модерна и гъвкава правна форма, особено подходяща за стартиращи предприятия. Въпреки това, ограничената практика и недостатъчната информираност могат да възпрепятстват по-широкото му приложение в краткосрочен план.

2. Тенденции и развитие на регистрациите на ДПК (2024 – 2025)

От началото на 2024 г. в България започва регистрацията на ДПК. Към онзи момент формата е все още недостатъчно позната и затова регистрациите са малко. В Таблица 2 са представени статистически данни за регистрираните предприятия под различна правна форма – ДПК, ООД, ЕООД и ЕТ за периода 2024 – 2025 г.

Данните от Таблица 2 показват развитието на регистрациите на дружествата с променлив капитал (ДПК) в сравнение с останалите широко използвани правни форми – ЕООД, ООД и ЕТ, през периода 2024–2025 г. Анализът ясно очертава, че ДПК е нова организационноправна форма, която постепенно започва да намира практическо приложение, но все още заема ограничено място сред новорегистрираните предприятия.

През 2024 г. регистрациите на ДПК са едва 5, като всички са извършени през декември. Това е очакван резултат предвид факта, че правната форма е въведена сравнително скоро в българското законодателство. На този етап ДПК все още не е достатъчно разпространено сред предприемачите и не може да се конкурира с утвърдените форми на стопанска дейност. През 2025 г. се наблюдава значително увеличение на броя на регистрираните ДПК – общо 164 дружества, което представлява увеличение със 159 регистрации спрямо предходната година. Най-съществен ръст се отчита през юни, когато са регистрирани 86 дружества, или над половината (52,4%) от всички

регистрации на ДПК за годината. През останалите месеци броят на регистрациите варира между 8 и 25, което показва относително стабилно, макар и ограничено, използване на тази правна форма. Концентрацията на регистрациите през юни предполага влияние на специфични фактори, които не могат да бъдат установени единствено чрез статистическите данни, но свидетелства за период на повишена активност при учредяването на ДПК. Въпреки отчетеното увеличение, относителният дял на ДПК остава незначителен в сравнение с другите анализирани правни форми. През 2025 г. са регистрирани 39 783 ЕООД и 8 051 ООД, докато ДПК са едва 164. Това означава, че ДПК представляват приблизително 0,33% от всички регистрации през годината. Следователно макар темпът на нарастване да е висок, абсолютният брой регистрации показва, че ДПК все още не е възприето като масова организационноправна форма за осъществяване на стопанска дейност.

Таблица 2. Регистрирани предприятия под правна форма – ДПК, ООД, ЕООД и ЕТ за периода 2024 – 2025 г.

		Брой регистрации			
Година	**Месец**	**ДПК**	**ЕТ**	**ООД**	**ЕООД**
2024	Януари	0	151	726	3261
	Февруари	0	127	674	3224
	Март	0	132	702	3108
	Април	0	131	721	3177
	Май	0	91	608	2822
	Юни	0	112	649	2715
	Юли	0	110	593	2770
	Август	0	86	570	2663
	Септември	0	96	566	2795
	Октомври	0	110	705	3300
	Ноември	0	116	609	3056
	Декември	5	102	465	2304
2024 Общо		**5**	**1364**	**7588**	**35195**
2025	Януари	10	106	666	3322
	Февруари	8	110	710	3385
	Март	24	104	716	3298
	Април	22	107	735	3679
	Май	11	105	694	3594
	Юни	86	103	679	3333
	Юли	18	110	706	3424
	Август	17	92	608	2993
	Септември	21	91	637	3380
	Октомври	23	100	721	3800
	Ноември	13	102	656	3010
	Декември	25	85	523	2565
2025 Общо		**164**	**1215**	**8051**	**39783**
Общ брой		**169**	**2579**	**15639**	**74978**

Източник: Агенция по вписванията (Агенция по вписвания, 2025)

Нарастването на регистрациите през 2025 г. може да се разглежда като положителен индикатор за постепенното навлизане на ДПК в стопанската практика в България. Това предполага, че предприемачите започват да проявяват интерес към възможностите, които тази правна форма предоставя, особено за иновативни предприятия и стартиращи компании, за които гъвкавостта на капитала и улесненото привличане на инвеститори са съществени предимства.

В обобщение статистическите данни показват, че ДПК се намира в начален етап на развитие. Въпреки ограниченото му разпространение, отчетеното увеличение на регистрациите през 2025 г. свидетелства за постепенно повишаване на интереса към този вид правна форма.

3. Заключение

Данните показват, че дружеството с променлив капитал навлиза плавно и постепенно намира място в стопанската практика. Докато през 2024 г. регистрациите са почти нулеви, през 2025 г. се наблюдава ясно повишаване. Въпреки това делът на ДПК остава незначителен в сравнение с утвърдените правни форми, особено ЕООД. Налице е тенденция за нарастващ интерес към ДПК. Така представените данни го описват като нещо ново, което навлиза в българския търговски оборот и е възможно да се наблюдава повишаване на регистрациите, които да се дължат на повишената информираност, натрупването на практически опит и постигане на доверие към новата форма.

Използвани източници

1. *Агенция по вписвания*. (2025). Получено из https://portal.registryagency.bg/statistic-cr
2. Владова-Иванова, М., & Цветковска, В. (2023). Дружество с променлив капитал (ДПК) като нова форма за осъществяване на търговска дейност. *Годишник. Икономически университет - Варна*, 228-263.
3. Илийчовски, С. (2014). „Къси вериги“ на доставки - иновативна форма на пласмент на селскостопанска продукция. *Юбилейна научнопрактическа конференция с международно участие Националният аграрен сектор - елемент на европейските земеделски региони в страната „Европа 2020“. I*, стр. 195-200. Свищов: АИ „Ценов“.
4. Мидова, П., & Перков, В. (2018). *Конкурентоспособност на търговския бизнес.* Свищов: АИ „Ценов“.
5. Минчев, М. (2023). *Капитал и дялове в Дружество с променлив капитал.* Получено из https://www.linkedin.com: https://www.linkedin.com/pulse/
6. Търговски закон. (август 2023 г.). Държавен вестник.